

NÉPÚJSÁG

A természet kalendárium

CLXXII.

Október - Arad hónapja.

Mit jelent 166 év a Föld történetében? Vagy 161 év - amióta a Postarét beiródott Erdély történelmébe? Szemvillanásnyi időt. S annál is kevesebb ideje - csupán nyolcvan éve -, hogy 1935. október 2-án elkezdtek a **Bodor**-kút másolatát felépíteni a **Margitszigeten**, feleletül. S Vásárhely ezermesterének emléke? Volt úgy már, hogy a Főtér közepére újraálmodja a XXI. század, ha már helyén más vallás temploma áll. Az Úr Dicsőítése Templom az egykori zenélő kút helyére 1934-re épült fel, tervezésekor a cél az volt, hogy a belvárosban álljon, s magasabb legyen a mi templomaink tornyainál.

*Takar kutad margitszigeti mása?
Kollégiumi vénhedt boltozatok,
Koronka-kerti illatok s zamatok,
Erdőszentgyörgynek vén parókiája,*

*Bem ágyúi, Marosunk első hídja,
kerlési szélhárfa, jeddi gloriette
nem emlékezhetnek rád. Idő-evett
kibédi orgonád a tanúd. Hívja*

*imára néped. És a szigeti kút.
A felharsanó zene kínál kaput
az elmúltba. Száz év hallgatás után*

*felépítették Duna közepére
kutad hű mását s a villanyzenére
fel-felfigyelnek Pesten és Óbudán.*

Október 9-én, 1863-ban született **V. R. Viljamsz** orosz agrobotanikus. Ő kezdeményezte a füves vetésforgó bevezetését a morzsás talajszerkezet fennmaradásának biztosítása érdekében. Ez azt jelenti, hogy 7-8 évi szántóföldi használat után 1-2 esztendőre évelő füvekkel és hüvelysekkal kell bevetni és pihenni kell hagyni a talajt. A füvek bojtos gyökere elősegíti a morzsalékos szerkezet megmaradását, a pillangósok pedig nitrogént kötnek meg a talajban gyökérgümőkben. Elképzelését, a füves vetésforgót, sokan bírálták. Ma, amikor a Föld talajainak 80%-át tönkre tette az intenzív mezőgazdasági termelés - alig másfél évszázadnyi idő alatt a több tízezer éves talajokat! -, kezd megint „divatba jönni” a lesajnált szovjet-orosz agrárszakember.

Október 10-én, 1817-ben született **Christoph Byus-Ballot** meteorológus. Első igazgatója volt annak az utrechti meteorológiai intézetnek, amelyet abban az évben - 1854-ben - alapítottak, amelyikben a Postaréten a császári önkény mártírokká tette az obeliszknévadóit. Igazi hírnevét széltörvényének köszönheti. Megállapította, hogy az északi féltekén az alacsonyabb légnyomású területeket a légáramlás az óramutatóval ellenkező irányban járja körül, a magas légnyomásúakat az óramutatóval megegyező irányban. Ezzel lehetővé vált a

szélirány előrejelzése. Először tudta bizonyítani, hogy a meteorológiai jelenségek milyen szoros és bonyolult kapcsolatrendszerben alkotnak.

Október első dekádjában járunk. A meteornaptár a **Drakonidák**, a **déli Tauridák** és a **δ-Aurigidák** 10. környéki maximumát ígéri. De a leglátványosabb égi jelenség az október 11-re eső bolygósorakozó lesz. Az idén a csillagászat napját, 12-ét, látványosan ünnepli az éjszakai égbolt. Napkelet felé, hajnalban, a **Merkúr** 5 °-nyira emelkedik a csillagászati szürkület végére a látóhatár fölé. Tőle a zenit irányában az Esthajnalcsillag, a **Vénusz**, ragyog. Fölöttük a vékonyka holdsarlót pillanthatja meg a gyakorlott szem - a **Hold** nagyon halovány lesz, fénye nem homályosíthatja el a **Marst** és a **Jupitert** sem, amelyek, ha tiszta lesz az égbolt keleti tartománya, az Oroszlán és a Szeksztáns csillagképek között ragyognak majd. Hasonló látványos bolygóegyüttállás legutóbb 2002 májusában esett meg.

Október elei esők csalogatják elő a galambgombokat az erdőn. Vörhenyes, piros, kék, galambszürke, zöld s égő-téglaszín kalapjaikat a lassan hullani akaró lombok rejtik. Legnagyobb gombazsákmányaink öcsémmelebből voltak. De volt trombitagomba, pöfeteg, fiatal szömöröcsög, tinorrú, róka – na, ez ritka volt a Somostetőn, ahol legfontosabb „vadászterületünk” az Őzek völgye volt, amely ilyenkor ősszel kikericsok halvány kármin-lilájától színesült -, keserűgomba, pisztric – ezt mindig kidobta nagyapánk, mert ő volt a főellenőr, s ezt nem ismerte -, özláb, kenyér, rizike, csiperkék, szegfűgomba. Nagyapám volt a nyelvi lektora az első gombászkönyvnek, ami 1945 után Erdélyben magyar nyelven megjelent Laci bácsi, id. **Málnási László** tollából.

Késő nyári hangulat. Még nem vénasszonyok nyara ez. Lám, a jeddi Kincsesdombok alján **Centaurea stenolepist** (pókhálós imolát) látogat még a gyorsroptú pöszörlégy, s termését kínálva a fénynek, virágba éneklük magát - bár lombja már szépia barnába fakul -, ez az Óbuda-környéki későn érő csíkos páris almafa is. Ide hallik, s a lágy zenére fátyoltáncba kezdenek a fák.

*Kupola zenéje mának szól. Halld már!
Négypercnyi az út a végállomástól.
Kiszürkéllek a betonja a lombból –
maroknyi székelly imája -, porlik. Bár*

*vers küzd itt a villamosok zajával,
szellő a gyertyák világát eloltja
s a fényeket az ég szélére tolja
az este, félóránként rézfűvós-dal*

*szólal. Nehezen indul most az ének
mártírokért. A kút remetéjének
az Apolló-szobor Vásárhelynek int.*

*Öreg mester, remetéje a kútnak,
itt otthon vagyok. Az évek fakulnak,
mint kokárda, mely csupán rajtam virínt.*

Maradok kiváló tisztelettel:

Kiss Székely Zoltán

Kelt 2015-ben, 367 évvel azután, hogy 1628. október 11-én a nehézsorsú II. Rákóczi György az akkor még virágzó Erdély fejedelmévé lett

Későn érő csíkos páris almafa virágba énekli magát

Pókhálós imolát látogat a gyorsröptű pöszörlégy